

# Kriza New Agea

Mijo NIKIĆ

## Sažetak

*Autor najprije donosi nekoliko načina i pokušaja definiranja kompleksnog pokreta pod nazivom New Age, dajući do znanja da se radi o novoj ideologiji i novoj fluidnoj duhovnosti koja se želi infiltrirati u sve pore života. New Age je analiziran s psihološkog, sociološkog i doktrinalnog gledišta. Autor spominje i analizira također pojam Next Age koji odbacuje utopiju globalne sreće za čitav svijet, što je bilo vlastito New Ageu, i ističe potrebu vlastitog usavršavanja i traženja individualne sreće zanemarujući društveni kontekst. U drugom dijelu članka autor analizira znakove krize New Agea i iznosi moguće načine izlaska iz spomenute krize. Na koncu autor donosi stav katoličke teologije i crkvenog učiteljstva prema neprihvatljivim idejama New Agea.*

## Uvod

*New Age* ili *Novo doba* teško je točno definirati. Čini se da je najbolje reći da je to svojevrsna mreža alternativne ideologije, odnosno pogleda na svijet koja se pleće na raznim stranama svijeta. Drugim riječima, radi se o pojavi nove duhovnosti, religije, medicine i općenito novog ili alternativnog načina života na svim razinama ljudskog ponašanja i djelovanja. *New Age* se može nazvati i nova religiozna svijest u nastajanju, čija je glavna karakteristika slobodno lutajuća forma duhovnosti koja se ne želi ograničiti nekom stabilnom strukturom, nego svoju snagu vidi u trajnoj promjeni. U pozadini *New Age* pokreta stoje pojedinci i skupine istomišljenika iz javnog, kulturnog, znanstvenog i društvenog života koji pridonose popularizaciji toga pokreta. Pripadnici ovog pokreta grupiraju se prema spontanim interesima oko svojih idola kao što su Shirley McLaine, M. Ferguson, Fritjof Capra, zatim oko raznih stilova života i ponašanja kao što je vegetarijanstvo, zanimanje za astrologiju, neidentificirane leteće objekte, spiritizam i sl. *New Age* se najviše širi preko novih religijskih pokreta, te vjerskih ili pseudovjerskih sljedbi, prisutnih danas već po čitavom svijetu.

## 1. Pokušaj definiranja *New Agea*

*New Age* ili *Novo doba* je novi pogled na svijet, nova svijest koja je još u nastajanju, nova paradigma koja nameće novo tumačenje svijeta i svega što se u njemu događa.<sup>1</sup>

Promatrajući ovaj pokret sa psihološkog stanovišta može se reći kako je on nastao zbog zajedničkog uvjerenja veće skupine društveno značajnih osoba da svijet upravo ulazi u novu eru koju karakteriziraju korjenite i kvalitativne promjene na svim područjima čovjekova djelovanja: u politici, religiji, znanosti, filozofiji... Pri koncu drugog tisućljeća ljudi su bili psihološki disponirani na veliku promjenu. Mnogi su doživljavali novo tisućljeće kao prijelazno doba u kojem se mora dogoditi nešto veliko i značajno. Mnogi su se također pitali kamo to idemo i s kakvim duhovnim stavom trebamo živjeti taj prijelaz u novu eru povijesti čovječanstva: tjeskobno ili s optimizmom. *New Age* odgovara da dolazi vrijeme ostvarenja potisnutih latentnih mogućnosti ljudske naravi, dolazi preobrazba svijesti na planetarnoj razini, dolazi novo doba u koje treba gledati i ići s optimizmom. Mnogima je ova ideja prihvatljivija od tjeskobne neizvjesnosti koju nude neki drugi pogledi na svijet.

Promatrajući *New Age* sa sociološkog gledišta, može se reći da je on svojevrsna mreža (*network*) ili, još bolje, jedna globalna mreža (*metanetwork*) koja zahvaća razne pokrete religiozne, političke ili kulturalne naravi. Povezanost ovih pokreta je minimalna i ne traži se poštivanje zajedničkih normi kojih praktički i nema. Ta je mreža jedan konglomerat često puta kontradiktornih elemenata koji mogu zajedno egzistirati.

Konačno, promatrajući *New Age* s doktrinalne točke gledišta, treba reći da se ideološki princip na kojem počiva ovaj pokret može nazvati radikalnim relativizmom. Prema ovom načelu ne postoji objektivna istina, odnosno ako ona i postoji, ne može se spoznati. Relativizam *New Agea* je u tome da ne samo svaki od nas ima svoju istinu nego i to da svatko može stvarati svoju istinu, odnosno svoju stvarnost, te određivati kriterije istine i donositi svoje zakone. »Stvarajte svoj svijet« — postao je slogan *New Agea*, proizašao iz novog oblika spiritizma koji se zove *channeling*.<sup>2</sup> Prema ideologiji *New Agea* treba se osloboditi svakog autoriteta te stvarati svoju narav i svoj svijet prema vlastitim željama i potrebama.

Profesor religija na Papinskom sveučilištu Gregoriana u Rimu definirao je ovaj pokret kao »supermarket alternativnih duhovnosti«.<sup>3</sup> Duhovnost *New Agea* je

1 Donosim kraći pregled literature koja objektivno i kritički pristupa duhovnosti *Novog doba*: Massimo INTROVIGNE—PierLuigi ZOCCATELLI, *New Age — Next Age. Una nuova religiosità dagli anni '60*, Giunti, Firenze 1999; Massimo INTROVIGNE, *New Age & Next Age*, Piemme, Casale Monferrato 2000; Felicísimo MARTINEZ DIEZ, *New Age e fede cristiana*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Milano) 1998; Douglas R. GROOTHUIS, *Unmasking the New Age*, InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois 1986. Na hrvatskom jeziku o *New Ageu* su pisali: Blaženka DESPOT, »*New Age*« i *Moderna*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb 1995; Stanko JAMBREK, *New age i kršćanstvo*, Matica Hrvatska Zaprešić 1997; Hrvoje LASIĆ, »New age — 'nova religija' modernog doba, u: *Novi religiozni pokreti*, Mijo Nikić (ur.), FTI, Zagreb 1997.

2 Usp. Jane ROBERTS, *Seth Speaks*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs (New Jersey) 1972.

»slobodna i lutajuća duhovnost«, a manje omeđena nekom strukturom ili konkretnom organizacijom. Kao globalni pokret, *New Age* ide za tim da na svim razinama nadomjesti tradicionalnu sliku svijeta. Da postigne taj cilj, *New Age*, kao sinkretistički pokret želi ujediniti najrazličitije religijske, okultne i terapijske skupine, kao i istaknute pojedince iz svijeta znanosti, kulture, sporta i religije. Iako je dugo pripreman, *New Age* se pojavio prvi put 60-ih godina prošlog stoljeća kad je skupina mladih nastala iz pokreta hipija sebe pokušala nazvati tim imenom, a nakon 1970. godine ovaj je pokret postao prepoznatljiv po nizu organizacija, publikacija i čitavoj mreži raznih aktivnosti s ciljem ujedinjenja svijeta. U korijenu ovog pokreta su ezoterično–astrološke ideje kao i uvjerenje da se upravo u ovo vrijeme zbiva dugo pripremani prijelaz iz razdoblja Ribe u razdoblje Vodenjaka. Riba je simbol kršćanske ere koja, navodno, s pokretom *New Agea* ustupa svoje mjesto eri Vodenjaka, odnosno razdoblju nekontrolirane kreativne slobode na svim područjima ljudskog djelovanja.

Spomenimo još i činjenicu »parazitske naravi« *New Agea* koju je otkrio katolički stručnjak za novu religioznost Michael Fuss.<sup>4</sup> Prema njegovu mišljenju *New Age* se lako infiltrira u već postojeće religiozne i kulturne tradicije i onda ih nastoji iznutra izmijeniti i prilagoditi svome shvaćanju.

## 2. Tajna privlačnosti *New Agea*

Jedan od razloga privlačnosti *New Agea* je i u ponudi alternativnih oblika liječenja svih bolesti putem cjelovitog ili holističkog pristupa bolesniku. Model cjelovitog zdravlja prema *New Ageu* zasniva se na energiji koja je, navodno, kozmička, univerzalna životna snaga koja podržava život, a naziva se različitim imenima: ruah, prana, chi'i. Transcendentalnom meditacijom i drugim sličnim tehnikama (*reiki*, *shen či*, *metoda auditinga* Scijentološke crkve) uklanjale bi se, navodno, sve štetne posljedice raznih stresova psihičke naravi, a dolaskom u kontakt sa spomenutom kozmičkom energijom liječile bi se praktički sve psihičke i tjelesne bolesti. Nije onda čudno niti neočekivano da mnogi potraže spas u tim tehnikama i ponudama *New Agea* kad službena medicina zakaže i kad im ona više ne može pomoći. Pojedini slučajevi zdravstvenog poboljšanja alternativnim metodama liječenja (uzrokovano najvjerojatnije autosugestijom, odnosno vlastitom vjerom u poboljšanje zdravlja) još više podgriju često puta nerealne nade u čudesna ozdravljenja i tako povećaju zanimanje za sve ono što *New Age* nudi.<sup>5</sup>

3 Michael FUSS, »Supermarket alternativnih duhovnosti«, u: *Svesci* 26 (1992) 2–4, str. 31–36.

4 Usp. Michael FUSS, »Il New Age e la riscoperta della magia«, u: Massimo INTROVIGNE (ur.), *Il ritorno della magia. Una sfida per la società e per la Chiesa*, CESNUR (Centro studi sulle nuove religioni), Effedieffe, Milano 1992, str. 105–112.

5 Najraširenija metoda alternativnog liječenja u krugu *New Agea* je *reiki*. On je nastao u Japanu 1880. godine, a svoj procvat je doživio 80-tih godina XX. stoljeća u Europi i Americi. Prema ovoj metodi zdravlje duše i tijela dolazi nakon usklađenja osobne energije *ki* s univerzalnom kozmičkom energijom *rei* koju majstor *reikija* prenosi svojim rukama i dodirom pacijenta. O ovoj metodi liječenja i kritičkoj analizi *reikija* vidi: Mijo NIKIĆ, »Reiki ili kršćanska dubinska meditacija«, u: *List mladih*

U bitni sadržaj *New Agea* svakako spada i pojam reinkarnacije. Međutim, za razliku od izvornog hinduističko–budističkog shvaćanja prema kojemu je reinkarnacija nužno zlo budući da ona snagom neumoljivog zakona karme ponovno vraća dušu u materijalni svijet dok se posve ne očisti od svoje karme (nakupljena djela), na Zapadu je reinkarnacija prihvaćena kao nešto dobro i poželjno jer nudi čovjeku uvijek novu priliku da sukcesivno razvije svoje skrivene mogućnosti i umanji mu tjeskobu pred neizbježnosti smrti.

Općenito se može reći da je *New Age* kao globalni pokret veoma prihvatljiv za sve one koji bi željeli brzo i bez velikog napora doći do sreće. *New Age* je mreža raznih duhovnih i religioznih pokreta te meditativnih i psiholoških tehnika koje nude rješenje za sve čovjekove probleme. Transcendentalnom meditacijom i drugim meditativnim i psihološkim ili parapsihološkim tehnikama pojedinac bi, navodno, svojim silama postigao promjenu vlastite svijesti i došao do prosvjetljenja, te mnogobrojnim reinkarnacijama sam postigao svoje spasenje.

### 3. Ideološke razlike *New Agea* i kršćanstva

*New Age* nije nova koherentna religija, nego svojevrsna mreža spletena od raznih religija koja jednako prihvaća objavu Boga preko Biblije, odnosno u osobi Isusa Krista, zatim Alaha iz Kur'ana kao i mnogobrojna božanstva i razne inkarnacije boga Višne iz hinduističke religije. Mnogobrojni religijski pokreti i vjerske ili pseudovjerske sljedbe lako nalaze svoje mjesto u duhovnoj mreži *New Agea*. Bitna oznaka religioznosti *New Agea* sastoji se u monističkom pogledu prema kojem se svijet i Bog shvaćaju kao jedno i nedjeljivo biće, te u panteističkom zamišljaju Boga koji se u duhovnosti *Novog doba* shvaća kao univerzalna energija, kozmička svijest, fluidna neosobna životna snaga.

Nasuprot takvom shvaćanju koje ima *New Age*, kršćanstvo kao i objavljena židovska vjera shvaćaju Boga kao osobno biće koje s čovjekom stupa u dijalog. Bog je Stvoritelj prirode i od nje se bitno razlikuje.

Velika razlika između *New Agea* i kršćanstva vidi se također u pojmu spasenja. Zbog prisutnosti neognostičkog mentaliteta u *New Ageu*, zastupnici ovog pokreta govore o spasenju kao o prosvjetljenju. Takvo se spasenje postiže vlastitim silama pri čemu nije potreban Bog ni njegova milost. Kroz brojne reinkarnacije čovjek se oslobađa nakupljene karme, spoznaje svoju duhovnu narav i tako sam postiže svoje spasenje. Nasuprot takvom mišljenju i vjerovanju, kršćanstvo naučava i vjeruje da konačno spasenje čovjek ne postiže samo svojim silama, nego je ono, prije svega, dar Božji koji treba prihvatiti u vjeri i na njega odgovoriti ljubavlju prema Bogu i bližnjemu. Nadalje, treba reći da i *New Age* i kršćanstvo govore o potrebi novog rađanja i novog čovjeka. Razlika je u tome što zastupnici *New Agea* vjeruju da se to novo rađanje postiže mnogobrojnim reinkarnacijama i prosvjetljenjima u stanju

MI, 12 (1997); Ivan FUČEK, »Pripadaš li iscjeliteljskoj metodi reiki«, u: *Glasnik Srca Isusova i Marijina* 12 (1998) 384–385; Mijo NIKIĆ, »Reiki u svjetlu kršćanske antropologije«, u: *Pro mente croatica*, jesen–zima (1998/99) 79–80; Josip BLAŽEVIĆ, u: *Veritas* 4(2000).

proširenja vlastite svijesti, dok kršćanstvo vjeruje da se čovjek ponovno rađa snagom Božje milosti, sakramentom krštenja i zahvatom Duha Svetoga koji prosvjetljuje svakog čovjeka koji mu se otvori.

Također i u pogledu na čovjeka postoji bitna razlika između kršćanstva i *New Agea*. Čovjek je, prema *New Ageu*, zapravo bog koji nije toga svjestan i zato ga treba prosvjetliti, odnosno probuditi ga iz vlastitog neznanja. Budući da je božanske naravi, čovjek kao takav, ne može ni griješiti. A zlo u svijetu *New Age* tumači prema vjerovanju istočnih religija hinduizma i budizma kao rezultat neznanja, a ne zloporabe ljudske slobode. Nasuprot ovom shvaćanju, kršćanstvo drži da je čovjek stvorenje, a Bog je Stvoritelj. Čovjek je ljubljeno dijete Božje i on je pozvan da uđe u božanski život, ali on nikada neće postati Bog, nego će uvijek ostati Božje stvorenje. Čovjek je, prema kršćanskom nauku, obdaren slobodnom voljom i kao takav on može činiti dobro ili zlo, ali je odgovoran za svoja djela. Zlo je, prema tome, rezultat zloporabe ljudske slobode, a ne plod čovjekova neznanja.

#### 4. Znakovi krize *New Agea*

*New Age* je prije ili kasnije morao doći u krizu jer je svoje ideje i optimistična očekivanja gradio uglavnom na mitovima. Prijelaz iz kozmičkog razdoblja Ribe u nadolazeću eru Vodenjaka, prema zastupnicima *New Agea*, nezaustavno vodi prema univerzalnoj harmoniji i aktiviranju latentnih kreativnih sila skrivenih u ljudskoj naravi. Zabluda *New Agea* je i u tome što nadolazeće ili željeno stanje sreće na Zemlji vidi kao već ostvarenu zbilju, a krizu u kojoj se ovaj naš svijet nalazi zastupnici *New Agea* tumače kao znak da je stvaralačka energija *New Agea* već počela djelovati. Evolucijski proces je nužno progresivan i često poistovjećivan sa spasenjskom poviješću što je jedan od mitova *New Agea* koji je već mnoge razočarao. Naime, evolucija na znanstvenom polju ne ide usporedo s evolucijom na moralnom području ljudskog djelovanja. Ideologija *New Agea* je u velikoj zabludi kad je u pitanju moralna dopuštenost pojedinih ljudskih čina koji su postali mogućći naglim razvojem na području znanosti, napose ljudske genetike. Čovjek novog doba teško shvaća i prihvaća da ima stvari koje on može, ali ne bi smio učiniti. Jedan od najraširenijih mitova *New Agea* je uvjerenje da se vlastita sreća može postići aktiviranjem pozitivnih misli i naprežanjem vlastite volje. Drugim riječima, čovjek bi mogao biti sretan na zapovijed, on treba sebi narediti da bude radostan i latentne sile prisutne u podsvijesti počele bi djelovati u pravcu ostvarivanja tih želja. Stvarnost je, međutim, demantirala ovaj mit o postizanju sreće samo svojim željama. Sreća i radostan život jesu posljedica određenog načina života u kojem je osoba orijentirana prema objektivnim vrijednostima. Naivno je misliti da čovjek može sebi narediti da bude sretan i da će se to automatski i ostvariti.<sup>6</sup>

6. Vjerovanje da same ljudske misli i namjere imaju svemoćno djelovanje, odnosno da same od sebe ostvaruju ono što čovjek zaželi, temelji se na aktiviranju magijske svijesti koja je potisnuta duboko u čovjekovoj podsvijesti. Ta se magijska svijest razvila već u prvoj godini života kad je dijete živjelo

Prema mišljenju Massima Introvignea, jednog od najupućenijih poznavatelja *New Age* pokreta i nove religioznosti općenito, o krizi *New Agea* se počelo govoriti u Sjedinjenim Američkim Državama početkom devedesetih godina XX. stoljeća. Glavni kritičari ovog pokreta postale su osobe koje su stvarale *New Age*. Jedan od njih je David Spangler. Zajedno s Williamom Irwinom Thompsonom objavio je 1991. godine knjigu u kojoj se žali na degradaciju *New Agea* koji je ugrožen cinizmom i komercijalnim profitom mnogih protagonista samog pokreta.<sup>7</sup> Nakon Spanglera, i drugi ozbiljni poznavatelji i akademski promatrači *New Age* pokreta počinju govoriti o kraju ovog fenomena.<sup>8</sup> Njihov se sud temelji na empirijskoj provjeri koja govori o zatvaranju knjižara koje su prodavale *New Age* literaturu, zatim o prestanku izlaženja raznih revija koje su promicale ideologiju i filozofiju *New Agea*. Također je primijećeno da se mnogi predstavnici moderne kulture i znanosti koji su prije bili skloni idejama *New Agea*, sada sve više udaljuju od njega. Posebno težak udarac *New Age* je dobio od naglog pada cijene kristala budući da je prodaja kristala pokrivala mnoge troškove raznih neuspjelih izdanja *New Age* pokreta.

Osim spomenutog financijskog kraha nekih promidžbenih institucija *New Agea*, postoje i drugi pokazatelji koji govore da kriza ovog pokreta ima dublje korijene. Sa stajališta povijesti i sociologije religije *New Age* pokret je karakterističan oblik milenarizma koji je naviještao zlatno doba napretka čovječanstva. Uz živuće protagoniste *New Age* pokreta, zlatno doba blagostanja naviještali su također razni »entiteti«, odnosno mudri duhovi stari tisuće godina koji se, navodno, javljaju kroz *channeling* — moderni oblik spiritizma. Međutim, počelo je novo tisućljeće, a zlatno doba progresa nije na pomolu, čak štoviše, ratovi se i dalje vode u svijetu, zemlja je ekološki ugrožena, pojavile su se nove neizlječive bolesti poput AIDS-a, bogataši postaju sve bogatiji, a siromasi sve siromašniji. Prema tome, očito je da

u takvoj simbiozi s majkom da sebe nije razlikovalo kao zaseban entitet. Koncem prve godine kad se racionalna svijest tako artikulirala da je dijete postalo sposobno uočiti kako je ono zasebna stvarnost, magijska svijest koja je do tada vladala trebala je biti potisnuta da bi se sve više usvajao objektivni svijet stvarnosti. Do tada je dijete svojom magijskom sviješću vjerovalo da može sve što zaželi budući da je doživljavalo kako je sve ono što majka čini rezultat vlastitih želja i namjera. Koncem prve godine dijete počinje doživljavati sebe kao zaseban entitet razrješujući simbiotičku vezu s majkom tako da magijsku svijest nesvjesno potisne u podsvijest odakle se ona, međutim uvijek može aktivirati. To se najčešće događa u stresnim situacijama kad magijska svijest ponudi svoje magično rješenje problema koji muči čovjeka. Budući da *New Age* daje veliku važnost emocionalnim i nesvjesnim silama u čovjeku, nije čudno da je magijska svijest našla opet pogodno tlo za svoje djelovanje. Drugim riječima, shvatljivo je da će se u *Novom dobu* javljati ideološke struje i vjerovanja u čudesnu moć magijske svijesti prisutne u čovjeku (usp. Norman CAMERON — Joseph F. RY-CHLAK, *Personality Development and Psychopathology, A Dynamic Approach*, Houghton Mifflin Company, Boston (z) 1985, str. 59).

7 Usp. David SPANGLER — William Irwin THOMPSON, *Reimagination of the World. A Critic of the New Age, Science and Popular Culture*, Bear & Company, Santa Fe (New Mexico) 1991, str. 21.

8 Od 22.–25. kolovoza 1994. godine održan je u Danskoj (Greve) međunarodni simpozij o novim religijama i novoj religioznosti na kojem je zapaženo izlaganje o krizi *New Agea* imao J. Gordon Melton (usp. J. Gordon MELTON, »The Future of the New Age Movement«, u: Eileen BARKER — Margit WARBURG (ur.), *New Religions and New Religiosity*, Aarhus University Press, Aarhus–London 1998, str. 133–149.

se očekivanja i predviđanja *New Agea* nisu ostvarila. Nije došlo do ujedinjenja čovječanstva, nego do još većih podjela.<sup>9</sup>

## 5. *Mogući izlasci iz krize*

Analitičari problematike *New Age* pokreta govore o četiri moguća izlaska iz krize koja je zahvatila ovaj pokret:

- a) Moguće je da pojedinci, razočarani *New Age* pokretom, ponovno otkriju izvornu kršćansku duhovnost i vrate se svojoj Crkvi kojoj su ranije pripadali. Prema Massimu Introvigneu to se već događa u nekim katoličkim i protestantskim zemljama u kojima su bivši pripadnici *New Age* pokreta postali »uvjereni i aktivni kršćani«. <sup>10</sup> Međutim, sa statističkog gledišta ovaj proces još nije tako značajan iako ima tendenciju porasta.
- b) Moguća je i suprotna tendencija, naime, da se neostvorena nada u bolji svijet pretvori u teško razočaranje i nepopravljiv očaj. Najbolji primjer za ovakav ishod *New Agea* je sljedba pod nazivom *Nebeska vrata* (*Heaven's Gate*). Svoje je pristaše pronašla u ambijentu *New Agea* koji je veoma propagirao zanimanje za leteće neidentificirane objekte, naviještajući skori dolazak jednog svemirskog broda koji će svoje vjernike odvesti na sretni planet gdje se postiže viši stupanj svijesti. Nakon dvadeset godina čekanja najavljenog svemirskog broda, nastalo je razočaranje među pristašama sljedbe *Nebeska vrata* i oni su zaključili da je jedini način da se postigne viša razina svijesti i sreće izvršiti samoubojstvo. To su i učinili u ožujku 1997. godine u mjestu Roncho Santa Fe u Kaliforniji: kolektivnim samoubojstvom tragično je nestalo 39 mladih života.<sup>11</sup>
- c) Treća mogućnost koja već postaje stvarnost sastoji se u strukturiranju i stvaranju čvrste organizacije koja prihvaća ideje *New Agea*. No, ta je ideja potpuno strana izvornom duhu *New Agea* koji je na početku inzistirao da bude posve slobodan, neovisan od bilo koje institucije i organizacije, bez ikakvih struktura i hijerarhije.<sup>12</sup>
- d) Prelazak *New Agea* u *Next Age*. *Next Age* (sljedeće razdoblje) može se opisati kao prijelaz *New Agea* iz trećeg lica u prvo lice jednine. *New Age* je obećavao da će planeta Zemlja sa svim svojim stanovnicima i prirodom ući vrlo brzo u razdoblje više svijesti, sreće i blagostanja. Nakon razočaranja, *Next Age* dopušta da za planet Zemlju i za društvo u cjelini nema predviđene pozitivne i radosne preobrazbe. Štoviše, stanje bi se moglo i pogoršati. Međutim, i u takvoj situaciji pojedinac će moći ući u svoj osobni *New Age* i dostići više stanje napretka, zdravlja i zadovoljstva, napose

9 Također veliki protesti pojedinaca i grupa udruženih u antiglobalni pokret svojevrsni su znak krize u koju je došla ideja globalizacije koju na svoj način podržava i *New Age* pokret.

10 M. INTROVIGNE, *New Age & Next Age*, str. 14.

11 Opširniji prikaz ove sljedbe može se naći u knjizi: Massimo INTROVIGNE, *Heaven's Gate. Il paradiso non può attendere*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1997.

na polju seksualnosti koja u *Next Ageu* dolazi u prvi plan. Društvo kao cjelina može otići u propast, a pojedinac koji ima pristup određenim tehnikama ući će u svoju osobnu i privatnu zlatnu dob.<sup>13</sup>

*Next Age* se sve više profilira kao novo i različito doba od *New Agea* iz kojeg je proizašlo. *New Age* je čvrsto vjerovao u ostvarenje sreće i sveopćeg blagostanja u novom (trećem) tisućljeću. Međutim, početkom novog tisućljeća napušta se najavljuvana utopija globalnog napretka i priklanja se ideji pojedinačnog usavršavanja čovjeka u kojem često prevladavaju narcizam i individualizam — oznake koje čine bit *Next Agea*, koji sve više i na svim razinama zamjenjuje dosadašnje stanje *New Agea*. Uz spomenute tehnike *New Agea*, *Next Age* stavlja posebni naglasak na metodu pozitivnih misli i tehniku samopomoći (*self-help*). Preteča, a danas kritičar *Next Agea*, američki psiholog Morgan Scott Peck, koji je iz zen–budizma prešao na kršćanstvo, u svojoj knjizi *The Road Less Traveled*<sup>14</sup> (Put kojim se manje ide), ističe potrebu koncentracije na vlastita djela i individualnu odgovornost zanemarujući društveni kontekst ljudskog života i djelovanja. Kad govori o ljubavi, M. Scott Peck uglavnom misli na ljubav prema samome sebi. »Ne činim ništa za nekog drugog ako to prije svega ne činim za samog sebe«, poručuje ovaj autor. Čak i onda kad mislimo da nešto činimo za druge, mi u stvari to činimo da bismo zadovoljili neku svoju osobnu potrebu. Prema tome, bit njegove poruke je individualističke naravi: treba voljeti samog sebe, treba se brinuti za se, treba biti u centru vlastite sreće i blagostanja.

Djelo Jamesa Redfielda *Celestinovo proročanstvo*<sup>15</sup> također naviješta obrat prema individualizmu. Ovo se djelo može smatrati vrhuncem *New Agea* i ujedno navještaj njegove krize budući da napušta planetarnu viziju sreće koja je bila karakteristična za *New Age* 1980. godine, a stavlja naglasak na potrebu da se svatko brine za se, što je bitna oznaka *Next Agea*.

Također i roman *Alkemičar* Paula Coelhoa,<sup>16</sup> zanemaruje društvenu dimenziju, a u prvi plan stavlja težnju čovjeka za individualnom srećom. Tako je glavni junak romana Santiago pozvan da ostvari svoju »osobnu legendu«, što on i čini svojevrsnom ezoterijskom metodom stavljanja naglaska na slučajnosti koje mu se događaju u životu. Spomenuta dva autora J. Redfield i P. Coelho uviđaju krizu klasičnog *New Agea* i nastoje ga spasiti inzistirajući na individualnoj sreći koju bi svaki pojedinac trebao postići.

Klasični predstavnik *Next Agea* je Anthony Robbins, čovjek koji je svoju formaciju postigao na polju neurolingvističkog programiranja prema metodi Richarda Bandlera i Johna Grindera. Massimo Introvigne promatra tu metodu kao »posebnu zonu susreta između tehnika za osobnu sreću i ezoterije«.<sup>17</sup> A. Robbins je

12 Klasični primjer za to je zajednica Damanhur kod Torina koja je postala tako strukturirana i organizirana da više ne pripada *New Age*, nego *Next Age* pokretu.

13 Usp. M. INTROVIGNE, *New Age & Next Age*, str. 17.

14 Morgan SCOTT PECK, *The Road Less Traveled, A New Psychology of Love. Traditional Values and Spiritual Growth*, Simon & Schuster, New York 1978.

15 James REDFIELD, *The Celestine Prophecy. An Adventure*, Warner Books, New York 1993.

16 Paolo COELHO, *Alkemičar*, V. B. Z., Zagreb 1999.

17 M. INTROVIGNE, *New Age & Next Age*, str. 22.



držao seminare pod nazivom *firewalking* (hodanje po vatri) na kojima je nastojao uvjeriti sudionike da ništa u životu nije nemoguće ako osoba u to stvarno vjeruje i ako se uspije pokrenuti »magiju« koja drijema u svakoj ljudskoj osobi. Na njegovim seminarima sudjelovali su između ostalih i Bill Clinton, George Bush, Lady Diana i André Agassi.

Na koncu trebamo spomenuti indijskog liječnika Deepaka Chopru koji trenutno živi u Americi gdje je postigao veliki uspjeh i danas se smatra glavnim predstavnikom pokreta koji se može nazvati *Next Age*. U svom glavnom djelu *Sedam duhovnih zakona uspjeha*<sup>18</sup> donosi pravila za ozdravljenje tijela prema tradicionalnoj indijskoj (*ayurvedskoj*) medicini. Prema D. Chopri svemir i tijelo tvore jednu cjelinu i duboka svijest o toj u biti panteističkoj viziji svijeta omogućila bi, navodno, ostvarenje svih želja, pa tako i one da ne ostarimo i da nadvladamo sve psihološke i duhovne nevolje. Analizirajući metodu *ayurvedske* medicine David Gordon White zaključuje da je ta medicina u Indiji bila stalno u odnosu s okultnim i ezoterijskim praksama i posebno s »internom alkemijom« magijsko–seksualne naravi.<sup>19</sup> Deepak Chopra je sablaznio pristaše *New Agea* kad je ustvrdio da siromaštvo ne pomaže da budemo duhovni jer i siromasi misle na novac, čak više nego bogati. D. Chopra je zastupnik radikalnog individualizma koji je vlastit *Next Ageu*. On naučava da je pristup samosvijesti i prosvjetljenju izrazito individualni cilj, težnja pojedinca, a ne društva kao cjeline. Siromasi jednostavno ne mogu postići taj cilj jer im nedostaju psihološki i materijalni uvjeti za to. Prema tome, »*Next Age* Deepaka Chopre zaista je nešto 'novo' zbog svoga skandaloznog napuštanja utopije.«<sup>20</sup> D. Chopra je glasno izrekao ono što su već u *New Ageu* mnogi mislili.

Prmatrajući fenomen *Next Agea* sa sociološkog gledišta može se reći kako on otuđuje ljude jedne od drugih budući da inzistira na traženju osobne sreće zanemarujući vrednotu zajedništva i solidarnosti. U svijetu u kojem se stavlja naglasak na traženje individualne sreće i blagostanja, teško se mogu roditi prave zajednice. Utopijska ideja mreže (*network*) koja bi povezivala čitav svijet o kojoj je sanjao *New Age*, pretvorila se u *Next Ageu* u jedan arhipelag u kojem otoci ne komuniciraju među sobom.

## Zaključak

U zaključku bih želio sumarno iznijeti nekoliko misli katoličke teologije i crkvenog učiteljstva o neprihvatljivim idejama i učenju *New Agea* i *Next Agea*.

Za kršćansku vjeru *Next Age* je opasniji od *New Agea* jer je podmukao i jer ističe radikalni individualizam. *New Age* je barem sanjao o novom svijetu koji bi bio oslobođen od zla i raznih nevolja. *Next Age* odbacuje tu utopiju i otvoreno naviješta

18 Deepak CHOPRA, *Sedam duhovnih zakona uspjeha*, praktični vodič za ostvarenja vaših snova, Dvostruka duga, Čakovec 1997.

19 Usp. David Gordon WHITE, *The Alchemical Body. Siddhi Traditions in Medieval India*, University of Chicago Press, Chicago–London 1996.

20 M. INTROVIGNE, *New Age & Next Age*, str. 24.

duhovni narcizam prema kojemu bi glavni životni cilj bio postizanje osobne sreće, odnosno ulazak u više stanje svijesti i samospoznaje, što ne mogu postići siromašnji i manje naobraženi ljudi.

Enciklika *Fides et ratio* Ivana Pavla II. ne spominje izričito naziv *New Age* iako govori o postmodernističkoj klimi koja nema više veliko pouzdanje u razum, već je sklonija raznim oblicima iracionalističkog ezoterizma u koje spada i *New Age*. Izričito spominjanje *New Agea* moglo bi dati tom pokretu filozofsku važnost koju on inače nema niti je ikada imao.

Iako enciklika *Fides et ratio* ne spominje naziv *New Age*, ona ipak pokazuje veliku zabrinutost zbog infiltracije ideja tipičnih za *New Age* u katoličku teologiju i duhovnost. Tako se tekst enciklike posebno pozabavio slučajem bivšeg dominikanskog teologa Matthewa Foxa koji je u međuvremenu napustio Katoličku crkvu i prešao anglikancima. Njegova teologija je stavljena pod veliki upitnik jer je bila inspirirana temeljnim idejama *New Agea*.

Također je i indijski isusovac Anthony de Mello (1931.–1987.) došao pod sumnju službene Katoličke crkve zbog nekih nejasnoća u svom jednostavnom načinu izlaganja vjerskih i psiholoških istina o Bogu i čovjeku. M. Introvigne smatra da »utjecaji *New Agea* koegzistiraju u njegovu mišljenju s nemirima tipičnim za jednu progresivnu katoličku teologiju njegove zemlje Indije«. <sup>21</sup> Objašnjenje koje je izdala Kongregacija za nauk vjere 22. kolovoza 1998. upozorava da su neke ideje patra de Mella neprihvatljive budući da riskiraju svesti kršćanstvo na individualno traženje sreće i nekog duhovnog zadovoljstva koje je vlastito *New Age* pokretu.

Izričito spominjanje *New Agea* nalazi se u govoru Svetog Oca Ivana Pavla II. američkim biskupima od 28. svibnja 1993. godine. Papa im je tada rekao: »Ideje *New Agea* ponekad prodiru u propovijed, katehezu, znanstvene seminare, duhovne obnove i prema tome utječu također i na praktične katolike koji možda nisu ni svjesni nespojivosti ovih ideja s vjerom Crkve. U svojoj sinkretističkoj i imanentnoj viziji ovi parareligiozni pokreti nastoje doći do Boga preko spoznaja i iskustava koji se temelje na elementima uzetim iz orijentalne duhovnosti i iz psiholoških tehnika. Ti pokreti nastoje relativizirati vjerski nauk u prilog jednoj neodređenoj viziji svijeta izraženoj sustavom mitova i simbola i izrečenoj religioznim jezikom. Osim toga, oni često predlažu panteističku koncepciju Boga koja je nespojiva sa Svetim Pismom i kršćanskom tradicijom. Oni zamjenjuju osobnu slobodu vlastitih djela pred Bogom s nekim osjećajem dužnosti prema svemiru i tako odbacuju pravo shvaćanje grijeha i potrebu otkupljenja po Kristu«. <sup>22</sup>

Problem nekritičke infiltracije ideja *New Agea* u kršćansku vjeru nije prisutan samo u Americi nego i u Europi. Tako je Sekretarijat za ekumenizam i dijalog Talijanske biskupske konferencije izdao posebno priopćenje u kojem se upozorava kako se »u *New Ageu* ponižava i praktički uklanja kriterij istine, a onaj koji zah-

21 M. INTROVIGNE, *New Age & Next Age*, str. 37.

22 IVAN PAVAO II., Govor američkim biskupima Iiowe, Kansasa, Missourija i Nebraske u posjetu *ad limina Apostolorum*, 28. svibnja 1993., br. 2 u: *L'Osservatore Romano*, od 29. 5. 1993.

tijeva taj kriterij smatra se opasnim za slogu među ljudima.«<sup>23</sup> Ideje *New Agea* šire se suptilno i skoro neopaženo u mnogim oblicima i na mnoge načine i tako zahvaljujući razrađenim metodama dolaze također i do djece povezujući se s elementima univerzalne ljubavi i s brigom za obranu prirode. Zato je potrebno temeljito poznavanje ideja i metodologije *New Agea* kako bi se mogle na vrijeme prepoznati i raskrinkati neprihvatljive ideje koje se žele ušuljati u katoličku vjeru. Nadam se da će i ovaj članak u kojem sam nastojao sažeti glavne ideje Massima Introvignea, velikog poznavatelja *New Agea*, prema njegovoj knjizi *New Age & Next Age*, doprinijeti boljem poznavanju i kritičkom rasuđivanju ideja *New Agea* i *Next Agea*.

## THE CRISIS OF NEW AGE

Mijo NIKIĆ

### Summary

*The author initially presents several ways and means of attempting to define the complex movement known as New Age. He in no uncertain means uncovers that the movement is a new ideology and new fluid spirituality that attempts to infiltrate all pores of life. New Age is analysed from a psychological, sociological and doctrinal aspect. The author also mentions and analyses the term Next Age which throws off the utopian view of global bliss for the whole world, which was inherent for New Age and instead puts emphasis on the need for personal perfection and the seeking of individual happiness ignoring the social context. In the second part of the article the author analyses the signs of crisis in New Age and brings about possible means of exiting it. In the end the author explains the stance of Catholic theology and Church teachings towards unacceptable ideas within New Age.*

<sup>23</sup> Talijanska biskupska konferencija, Sekretarijat za ekumenizam i dijalog, *Pastoralno zalaganje Crkve pred novim religijskim pokretima i sljedbama*, od 30. 05. 1993., br. 41.

